

Ryszard Kornacki, *Międzyrzec w życiorysy wpisany. Słownik Biograficzny, Wydanie drugie uzupełniające i poszerzone, Międzyrzeckie Towarzystwo Przyjaciół Nauk, Międzyrzec Podlaski 2003, ss. 293, il. 170*

Środowisko kulturalno-oświatowe Międzyrzecza Podlaskiego od dawna wyróżnia się na Południowym Podlasiu swoją prężnością. Świadczy o niej funkcjonujące od 1968 r. Towarzystwo Przyjaciół Nauk wydające „Rocznik Międzyrzeczki”, czy też posiadanie własnej monografii miasta autorstwa J. Geresza. Nie bez znaczenia jest też fakt rozumienia przez władze miasta i gminy znaczenia kultury, oświaty i nauki w rozwoju i promocji. Wydany po raz drugi Słownik Biograficzny pod trafnym i poetyckim tytułem „Międzyrzec w życiorysy wpisany” to kolejna cenna pozycja książkowa o tym mieście i ludziach z nimi związanych oraz kolejny element w „rozstawianiu” tego miasta i upowszechnianiu wiedzy o wkładzie miejscowego środowiska w kulturę duchową i materialną Południowego Podlasia i całej Polski. Zachęcony powodzeniem tego typu wydawnictwa, inicjator i zarazem autor w jednej osobie – Ryszard Kornacki – znany miłośnik Południowego Podlasia, poeta, współtwórca antologii poezji, almanachów, w drugim wydaniu „Słownika” poszerzył liczbę prezentowanych sylwetek z 155 do 181. Powiększając wydanie liczbą biogramów postaci zasłużonych dla miasta dokonał pewnych poprawek i uzupełnień w stosunku do pierwszego wydania z 2001 r. Podobnie jak w odniesieniu do pierwszego wydania wywiązał się znakomicie z postawionego zadania. W każdej z not biograficznych umieszczonych w układzie alfabetycznym zawarte zostały podstawowe informacje o drodze życiowej, działalności danej osoby, ze szczególnym uwzględnieniem zasług dla m. Międzyrzecza Podlaskiego i okolic. Każda z not, gdzie to było możliwe opatrzona została fotografią prezentowanej postaci z dołączoną do zawartości biogramu podstawową biografią. Autor dodatkowo potrafił wydobyć i wyszukać, dzięki szerokiej kurendzie, kolejną grupę osób, które urodziły się w tym mieście, bądź poprzez swoją działalność zostawiła trwałe ślady w tym miejscu. Nawet dla znawców dziejów Południowego Podlasia i Międzyrzecza wiele sylwetek, których to miasto było miejscem urodzenia, stanowiło niespodziankę. W tej okazałej, bo liczącej ponad 70 osób grupie, spotykamy osobowości o różnej profesji i osiągnięciach, czasami legitymujące się dużymi osiągnięciami na wielu polach działalności ludzkiej. Wśród przedstawicieli środowisk kultury spotykamy się m.in. z artystami w osobach Stanisława Banasiuka, Walerego Brochockiego, Henryki Burcz, Barbary Horawianki – Voit, Mieczysława Kalenika, Edwarda Jeleniewicza, Jana Krzyżanowskiego, Andrzeja i Leszka Szczerbickich. Znaczną grupę ludzi związanych z Międzyrzecem Podlaskim w recenzowanym „Słowniku” zajmują ludzie nauki. Trwałe miejsce, jeśli chodzi o osiągnięcia badawcze, zajmują Witold Eichler (1879-1960) entomolog, wybitny lekarz, przyrodnik, posiadacz jednej z największych kolekcji chrząszczy na świecie, Jan Karol Jerzysław Ereyer (1808-1867) przyrodnik, autor pierwszej pracy o bursztynie, Jerzy

Górski (1929-1986) ekonomista i historyk polskiej myśli gospodarczej, prof. Boleśław Leon Hryniewiecki (1875-1963), znakomity botanik, pedagog, podróżnik, jeden z prekursorów ochrony przyrody w Polsce, inicjator powołania Rezerwatu Przyrodniczego „Wigry” i Parku Tatrzańskiego, Henryk Gracj, Piotr Niewęglowski (1807-1881), utalentowany matematyk czy Mirosław Szczepan Kozłowski, światowego formatu genetyk, Benedykt Loewenstein (1821-1889) słynny kaznodzieja, filozof, tłumacz i poeta. Nie zabrakło w tym opracowaniu ludzi związanych z szeroko rozumianą techniką w osobach m.in. inż. Krzysztof Jakubiuka, Szymona Tadeusza Kokińskiego (1883-1968) inżyniera mechanika, Franciszka Korycińskiego (1898-1962) – wybitnego specjalisty budowy dróg i mostów, Czesława i Jana Bogdana Obreńskich – zasłużonych dla polskiego budownictwa mieszkaniowego i przemysłowego. Poczesne miejsce zajęli też przedstawiciele środowiska międzyrzeckich animatorów oświaty, znani i uznani pedagodzy, nauczyciele. Nie sposób nie docenić w tej grupie zasłużonych ludzi oświaty, międzyrzeckich dyrektorów szkół w osobach Jana Bartosza, Stanisława Borowika, Jerzego Kalinowskiego, Zbigniewa Kota, Elżbiety Leszczyńskiej. Nie mniejszą rolę jako animatorzy kultury odegrali i odgrywają tacy nauczyciele jak dr Józef Geresz, Hanna i Antoni Paluszkiewiczowie, Mieczysław Pawlik, Janusz Sawczuk, Józef Szwed. W przypominaniu wybitnych osób wpisanych w dzieje Międzyrzecza, autor szeroką notę poświęcił płk. dr. Marcinowi Kowalskiemu (1921-1996), założycielowi Towarzystwa Przyjaciół Nauk, długoletniemu prezesowi, redaktorowi naczelnemu „Rocznika Międzyrzeckiego” (s. 130-132). W kilkunastu notach biograficznych przypomnieni zostali międzyrzeccy proboszczowie. W grupie tej znalazły się tak wielkie osobowości życia kulturalnego i naukowego jak ks. Jan Brożek (1585-1652) intelektualista, uczony matematyk, rektor Akademii Krakowskiej, ks. Antoni Kukiel (1747-1831), pedagog, uczony i wynalazca, ks. Grzegorz Piramowicz (1735-1801) sekretarz Towarzystwa do Ksiąg Elementarnych, współredaktor ustaw Komisji Edukacji Narodowej, ks. bp Feliks Paweł Turcki (1729-1800), senator i członek Rady Nieustającej, ks. Władysław Augustynowicz (1888-1963) działacz społeczny i gospodarczy. Zauważona została przez autora „Słownika” działalność ludzi sportu poprzez umieszczenie not o Waldemarze Czempińskim, płk Pawle Julianie Dąbskim Nerlichu, Kazimierzu Kierzkowskim, Faustynie Petruczenko, Franciszku Zychowiczu. Podobnie doceniona została osobowość i działalność na rzecz rodzinnego miasta i całego kraju (a nawet zagranicą) grupy lekarzy w osobach m.in. Stanisława Gaszewskiego, Mirosława Szczepana Kosłowskiego, Kazimierza Kubiszyna, Andrzeja Paluszkiewicza (seniora i juniora) i Piotra Paluszkiewicza. Trafnym pomysłem Autora było też „wpisanie” w dzieje miasta wszystkich właścicieli, a wśród nich Abrahama Chamca, księżąt Aleksandra i Konstantego Adama Aleksandra Czartoryskich, Stanisława Łukasza Opalińskiego, Kazimierza Andrzeja i Andrzeja Marię Potockich czy Jana Jurewicza Zabrzezińskiego. Szereg zamieszczonych not należy uznać za otwarte. Recenzent ma na myśli dużą grupę osób żyjących i działających na rzecz miejscowego środowiska, regionu i kraju, w tym wspomnianych wcześniej S. Banasiuka, Józefa Antoniego Geresza, Józefa Bergera, Elżbiety Dzi-

kowskiej, Bernarda Homziuka, Szczepana Stanisława Kalinowskiego czy wreszcie Krystynę i Ryszarda Waclawa Kornackich.

Słownik biograficzny pióra R. Kornackiego „Międzyrzec w życiorysy wpisany” to specyficzny rodzaj wydawnictwa informacyjnego, będącego połączeniem informatora typu „Who’s Who?” z cechami klasycznego słownika zawierającego noty osób, których nie ma już wśród nas. Autor i główny inicjator powstania tego wydawnictwa miał świadomość konsekwencji podjęcia tego typu próby. Zasadniczą część „Słownika” poprzedził słowem wstępnym burmistrz Stanisław Lesiuk. Znalazł się tam też krótki szkic o mieście pt. *Z kart historii i współczesności*. Dodatkowo całość opracowania zamknięta została zbiorem fotografii o Międzyrzeczu Podlaskim, ilustrujących jego bogatą historię i charakterystyczne zabytki i świadectwa kultury materialnej i duchowej.

Poczet wybitnych międzyrzeczian wciąż ulega powiększeniu. Na noty biograficzne w kolejnym wydawnictwie tego rodzaju zasługuje naprawdę szereg osobowości, np. inżynierowie w osobach Bronisława Brzezickiego i Franciszka Korocińskiego. Nie mniej zasłużonym specjalistą w dziedzinie leśnictwa był Józef Karpiński, absolwent Wyższej Szkoły Leśnej we Lwowie z 1898 r. Grupę lekarzy pochodzących z Międzyrzecza z całą pewnością powinniśmy wzbogacić o nazwisko Maksymiliana Abramowicza, wybitnego lekarza stomatologa i wynalazcę wielu rozwiązań zastosowanych w technice dentystycznej. Trwałe miejsce w świecie artystycznym zapisała Kazimiera Szymańska, artystka rzeźbiarka, aktor teatralny Eugeniusz Fedorowicz, a w dziedzinie sportu Andrzej Sobolewski. Ten ostatni urodzony w 1933 r. w Międzyrzeczu Podlaskim należał do czołówki alpinistów i himalaistów polskich i był m.in. współautorem wejścia na szczyt Konczendżonga o wysokości 8482 m. Należy mieć nadzieję, że inne miasta i miasteczka, a nawet gminy Południowego Podlasia pójdą w ślady Międzyrzecza i podejmą podobne inicjatywy. Południowe Podlasie jako region od strony biografii wybitnych ludzi kultury duchowej i materialnej wciąż czeka na odkrycie i docenienie.

Tomasz Demidowicz
(Instytut Wychowania Fizycznego w Białej Podlaskiej)